

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
BALTIJOS REGIONO ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS INSTITUTAS

PLATELIŲ PILIAVIETĖS PLATELIŲ EŽERE
ARCHEOLOGIJOS TYRIMŲ 2004 M.
MOKSLINĖ
ATASKAITA

AUTORIUS

VLADAS ŽULKUS

KLAIPĖDA,
2005

Kultūros paveldo centro Paveldosaugos
bibliotekos Dokumentų fondai
Fondo Nr. _____
Apyrašo Nr. _____
Apsk. Vien. Nr. _____

TURINYS

		Brėžinio, piešinio, foto Nr	Lapo Nr.
1.	ĮŽANGA		3
2.	PLOTŲ IR PERKASŲ APRAŠYMAS		
	Plotas 5		4
	Perkasa 6A		5
3.	IŠVADOS		5
4.	RADINIŲ SĄRAŠAS		7
5.	RADINIŲ PIEŠINIAI. Kvadratai E,D-3 rasta keramika (Nr. 1 (2004))	1	8
6.	SUTARTINIAI ŽENKLAI		9
7.	BRĖŽINIAI		
	Ploto 5 ir perkastos 6A situacijos planas.	1	10
	Ploto 5 ir perkastos 6A planai ir pjūviai	2	11
8.	FOTONUOTRAUKOS		
	Ploto 6 šiaurės rytų dalis. Foto iš vakarų	1	12
	Ploto 6 centrinė ir šiaurės rytų dalis. Foto iš pietvakarių	2	12
	Ploto 6 centrinė dalis. Foto iš vakarų	3	13
	Ploto 6 šiaurės rytų dalis preparavimo metu. Foto iš vakarų	4	13
	Ploto 6 pietinė dalis. Aptiktos akmenų juostos kvd. D,F-2,5. Foto iš pietvakarių	5	14
	Ploto 6 pietinė dalis. Atidengti akmeniniai pamatai kvd. C,F-2,5. Foto iš vakarų	6	14
	Ploto 6 pietinė dalis. Plytų mūro pėdsakai akmenų pamatuose kvd. D,E-2,3. Foto iš vakarų	7	15
	Ploto 6 šiaurės rytų dalis. Plytos kvd. N-1,2. Foto iš vakarų	8	15
	Ploto 6 pietinė dalis. Plyta su paukščio pėda iš kvd. E-4	9	16
9.	LEIDIMAS VYKDYTI ARCHEOLOGIJOS TYRIMUS		17
10.	TYRIMŲ PROGRAMA		18

1. IŽANGA

Pilies sala yra apie 300 x 230 m (apie 5,5 ha), ir gana aukštai iškilusi virš vandens (brėž. 1). Aukščiausia salos vieta, apie 10 m virš ežero lygio, yra šiauriniame krašte. Nuolaidesnė tik pietrytinė salos pusė. Pietrytiniame gale į salą yra įsiterpusi nemaža pelkė, iš kurios pavasariais sukilęs vanduo nuteka į ežerą. Pilies sala, Platelių piliavietė, yra saugoma kaip archeologijos paminklas (A 809 P).

Ankstesnių tyrimų apžvalga

Pilies sala, buvo tyrinėta 1997 (kasinėta šiaurvakarinėje salos dalyje) ir 2001-2003 m. 2001 m. salos rytiniame krašte, pirmą kartą buvo aptiktos statinių liekanos, kurios buvo atkastos 50 m² plote. 2002 m. prisijungus prie 2001 m. ploto 2 (perkasų, plotų ir radinių numeracija tęstinė nuo 2001 m.) toliau buvo kasinėjama šiaurės kryptimi, iš viso 2002 m. ištirti 47 m². 2003 m. toliau šiaurės kryptimi buvo kasama prisijungus prie 2002 m. ploto 3. Be to, iškastos dar dvi perkastos 4A ir 6 į šiaurę nuo ploto 4. Iš viso 2003 m. buvo ištirta 106,5 m². Bendras 2001-2003 m. ištirtas plotas sudarė 203,5 m². Statinių liekanos paežerėje buvo išžvalgytos 52 m ilgio atkarpoje (kai kurios perkastos ir šurfai nebuvo sujungti).

Iš to kas buvo atidengta 2001-2003 m. yra akivaizdu, jog šioje vietoje žema salos pakrantė buvo sutvirtinta ilgu ištisiniu mediniu rentiniu pastatu – siena su akmeniniais nesurištais skiediniu pamatais. Jo datavimas vis dar lieka netikslus, atrodo tai XV a. statinys.

2004 m. ekspediciją organizavo Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas (vadovas prof. V. Žulkus). Ji vyko liepos 2–16 dienomis. Kasinėjimuose talkino Klaipėdos universiteto istorijos specialybės III kurso studentai, atlikę archeologinę praktiką. Atodangas apmatavo autorius ir magistrantė Sigita Bogužaitė. Planus ir pjūvius braižė autorius. Fotografavo autorius. Lokalinė toponuotrauka taip pat sudaryta autoriaus. Prieš kasinėjant plotų ir perkasų vietas buvo žvalgytos metalo detektoriumi.

Ekspedicija buvo finansuojama iš Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto kituose kasinėjimuose uždirbtų lėšų. Ekspediciją rėmė Žemaitijos nacionalinis parkas.

2004 m. liepos mėn. buvo kasinėta tose vietose, kur buvo numatyta tyrimų programoje (l. 18). 2004 m. plotas 5 buvo prijungtas prie 2003 m. perkastos 6 šiaurinės sienos. Plote 5 buvo dengiamos statinio liekanos į toliau šiaurės kryptimi, paežerėje (brėž. 1). Be to, iškasta dar viena perkasa 6A, prijungiant ją prie 2003 m. perkastos 6 išpjovos į vakarus (brėž. 1). Iš viso 2004 m. buvo ištirta 57,5 m² (Pl. 5 – 55,5 m², P6A – 2 m²).

Kasinėjimų dienoraštis ir kita fiksacinė medžiaga yra saugoma Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto archyve. Radiniai ir ataskaitos egzempliorius perduotas Žemaitijos nacionalinio parko visuomeniniam muziejui Plateliuose.

2. PLOTO 5 IR PERKASOS (ŠURFO) 6A APRAŠYMAS

Plotas 5

Plotas buvo rytinėje salos dalyje, nedidelėje aikštelėje (šiaurės – pietų kryptimi apie 25 m pločio, o vakarų – rytų kryptimi – apie 50 m ilgio), kurią rytuose riboja iki 3 m aukščio salos krantas šiaurės rytuose nužemėjantis iki vandens lygio, pietvakarių pusėje natūralus pylimas, šiaurės ir šiaurės vakarų pusėse tvenkinys (brėž. 1).

Plotas 5 buvo prijungtas prie šiaurinės 2003 m. perkastos 6 sienelės. Plotas 5 tokiu būdu buvo per 4 m į šiaurę nuo perkastos 4 (2002 m.) šiaurinės sienelės (brėž. 1). Plotas 5 orientuotas beveik Š-P kryptimi (10° į rytus).

Plotas 5 buvo sudalintas 1x1 m dydžio kvadratais. Kadangi Pl 5 buvo sujungtas su Pr. 6, tai ir kvadratų ženklinimas tęsiamas toliau, t. y. šiaurės rytų - pietvakarių kryptimi raidėmis nuo C iki P, pietryčių – šiaurės vakarų kryptimi ženklinta skaitmenimis (2' – 5) – brėž. 2.

Pradėta kasinėti visame plote, nuimant paviršinį retos velėnos sluoksnį per apie 1/5 kastuvo – per 10 cm. Ploto pietinėje dalyje jau iškart atsiremta į akmenis. Ieškant radinių šlapia žemė buvo smulkinama. Antrą kartą buvo skutama apie 5 cm storio sluoksniuku. Darbus apsunkino labai daug stambių ir smulkių medžio šaknų. Kultūrinio sluoksnių žymių nebuvo. Radinių, kaip ir anksčiau, buvo labai mažai, rasta tik keletas keramikos nuolaužų. Po kasinėjimų plotas užkastas, paviršius išlygintas.

Plote 5 gylje 0,4-0,5 m ant įžeminio priemolio buvo atidengti akmeniniai pamatai nesurišti skiediniu (pietinėje dalyje) ir atskiri akmenys bei plytgaliai likusiame plote. Akmenys nedideli, 10 x 15; 15 x 20, rečiau iki 0,5 m dydžio.

Paskirų akmenų ir plytgalių, stambesnių ir smulkesnių apie 0,5 m gylje buvo šiaurės rytinėje ir centrinėje ploto dalyje. Nei akmenys, nei plytos čia nesudarė kokios nors sistemos. Daugiau jų buvo ploto šiaurės rytų kampe, kvd. N-3,5 ir centrinės dalies kvadratuose I,J,K-1/2 (brėž. 2; foto 1-4).

Akmeniniai pamatai su plytomis aptikti ploto pietinėje dalyje (brėž. 2; foto 5, 6). Ežero pašlaitėje (kvd F-4,5) buvo atidengtas akmeų pamatas statmenai ežero krantui, t.y., rytų–vakarų kryptimi. Jie nutrūko ežero šlaite – buvo nuplauti vandens. Pamatai buvo apie 90-95 cm pločio, sudėti iš keturių akmenų eilių, bet išlikę tik vienu sluoksniu (brėž. 2, pjūvis A-A). Toliau į pietvakarius pamatai lūžo 125° kampu pietvakarių kryptimi (kvd. C,F-2,3). Pamatų plotis ir sąranga šioje dalyje tokia pat (brėž. 2, pjūvis B-B; foto 6), tik pačiame kampe pamatai siekė 1,2 m pločio (brėž. 2). Pamatų prasekti į pietvakarius nuo ploto negalėjome, nes ploto sienelė atsirėmė į didelio medžio šaknis. Pamatai atidengti 3,2 m ilgyje. Kvd. D-2,3

pamato pietrytinėje dalyje vietoje akmenų buvo padėtos trys plytos (brėž. 2; foto 7). Plytgalių buvo ir pamatų vidiniame kampe. Plytų dydžiai tokie (cm):

27,1 x 12,4 x 7,5 Raudona

26,5 x 12,2 x 6,9 R

26,8 x 13,1 x 7,2 R

26,0 x 11,7 x 6,8

Vidiniame pamatų kampe kvd. E-4 buvo rasta plytos su paukščio pėda plokštumoje nuolauža (foto 8).

Šalia akmeninių pamatų stulpaviečių dėmių nebuvo pastebėta. Akmenų pamatas po tyrimų nebuvo ardomas.

Kvadratuose E,D-3 buvo rasta keramikos (Nr. 1 (2004), pieš. 1).

Perkasa 6A (šurfas)

Perkasa 6A buvo vos 2 m ilgio vakarų-rytų kryptimi ir vos 1 m pločio. Vieta jai buvo rasta tarp didelio medžio šaknų. Perkasa 6A buvo 2003 m. perkastos 6 išpjovos (1x1 m) tęsinyje į vakarus (brėž. 1). Perkasa 6A buvo vos 2 m² dydžio. Ji kasta su tikslu tiksliai nustatyti, kur baigėsi 2003 m. perkasoje 6 aptikti pamatėliai. Priemolyje su smulkiais plytų griuvenomis gylėje 0,4 m buvo aptikta trijų akmenų eilutė, orientuota šiaurės- pietų kryptimi (brėž. 2, pjūvis C-C). Daugiau nieko nerasta.

3. IŠVADOS

Tyrinėjant toliau Pilies salos rytiniame krašte, žemiausioje salos vietoje, tarp ežero ir pelkės 2001–2003 m. buvo aptiktas statinių liekanas tyrinėtą plotą buvo išplėstas į šiaurę. Netenka abejoti, jog šioje vietoje salos pakrantė buvo sutvirtinta ilgu ištisiniu rentinės konstrukcijos mediniu pastatu. Sienos buvo dėtos ant akmeninių nesurištų skiediniu pamatėlių. 2004 m. fragmentiškai buvo atkasti, palyginti, platūs (apie 1 m) akmeniniai pamatai, kurie jungėsi 125° kampu. Šiais pamatais paežerės sutvirtinimų statinys užsibaigė šiaurės pusėje, aukštesniame krante. Į šiaurę nuo pamatų, atkastų plote 5 buvusių statinių konstrukcijų jau nebeaptikta. Spėjama, jog 2004 m. buvo aptiktas šiaurinio sutvirtinimų bokšto pamatų fragmentas. to bokšto pamatai vakaruose buvo suardyti didelių medžių, o

rytuose ežero vandens. Galima spėti, jog bokštas yra buvęs ne stačiakampio, o, greičiausiai, šešiakampio formos. Ar virš aptiktų pamatų stovėjo plytinės molio skiediniu rištos, ar medinės sienos, kol kas dar neaišku. 2003 m. perkasoje 6 rasti menki plytinio mūro fragmentai patvirtintų spėjimą, jog čia, aukštesnėje vietoje, galėjo stovėti mūrinis statinys. Su mediniu statiniu, buvusiu žemiausioje vietoje, jis sudarė vieną gynybinį kompleksą.

Pirmą kartą nuo 2001 metų šalia pamatų buvo aptikti gausesni ir didesni buitinės keramikos fragmentai. Puodo šukės iš kvd. E,D-3 yra datuotinos XIV-XV amžiais.

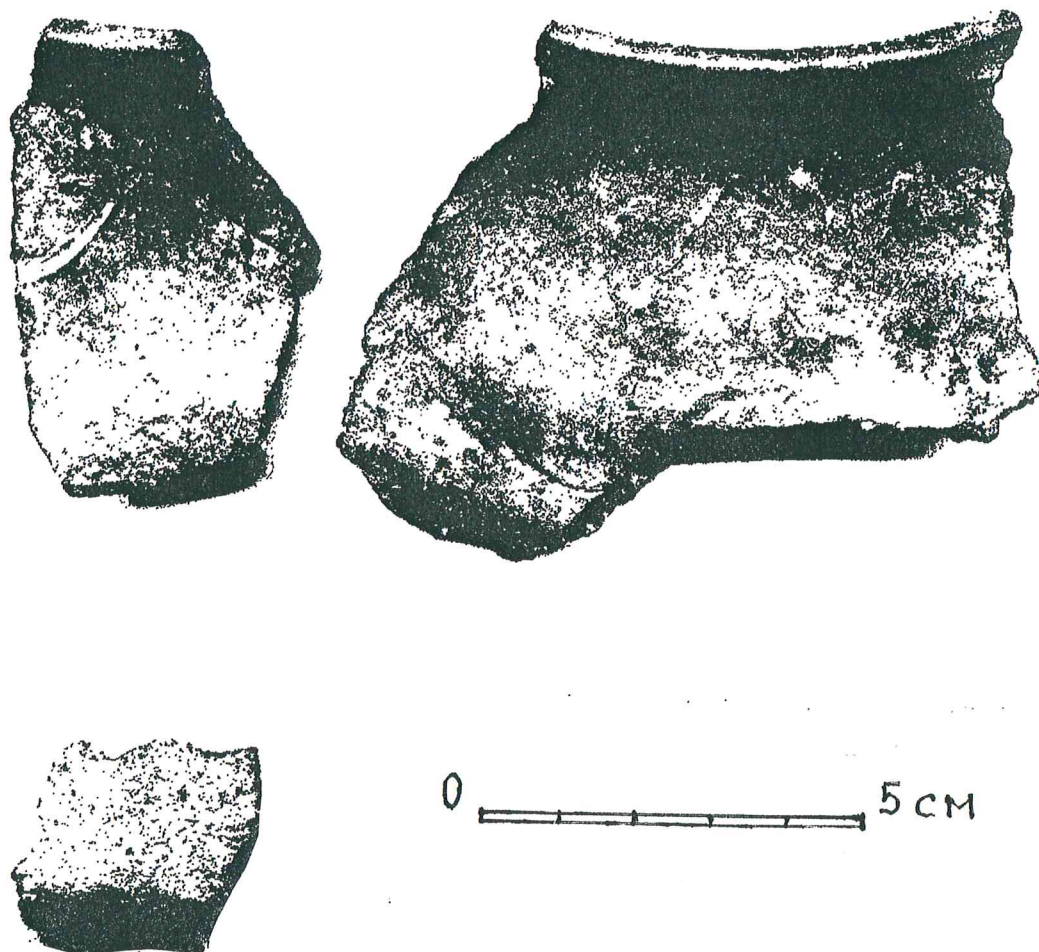

4. RADINIŲ SĄRAŠAS

Radiniai, kaip ir anksčiau, žymimi indeksu **Pil. sala** ir atitinkama data skliausteliuose, pvz., **Pil. sala 1 (2004)**.

1 (2004). Puodo fragmentai (1-16). Puodas žiestas ar tik apžiestas, jo sienelės nelygio, duobėtos. Indo aukštis neaiškus. Angos skersmuo apie 15 cm. Puodo briauna yra trumpa (1-1,1 cm), tipo “ (I ”. Petukai labai sukelti, dekoruoti dviem eilėm įrėžtomis plačiomis bangomis. Išdegtas vidutiniškai, šukė juosvai rusva, liesinta akmens grūdais, kurių dydis siekia apie 1-1,1 mm. Yra nemažai kvarco trupinių. Sienelių storis (min.) yra apie 4 mm. Puodo dugnas be kojukės, džiovintas ant pabarstyto smėlio. Fragmentai rasti kvd. E,D-3.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'N. Kautsky'.

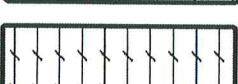
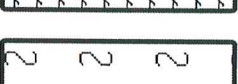
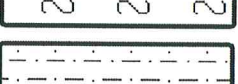
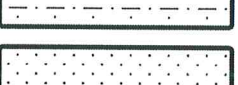
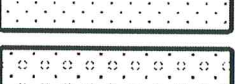

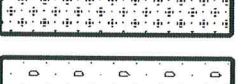
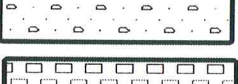
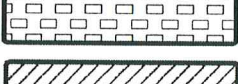
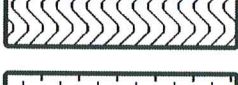

PLATELIŲ EŽERO PILIES SALA.

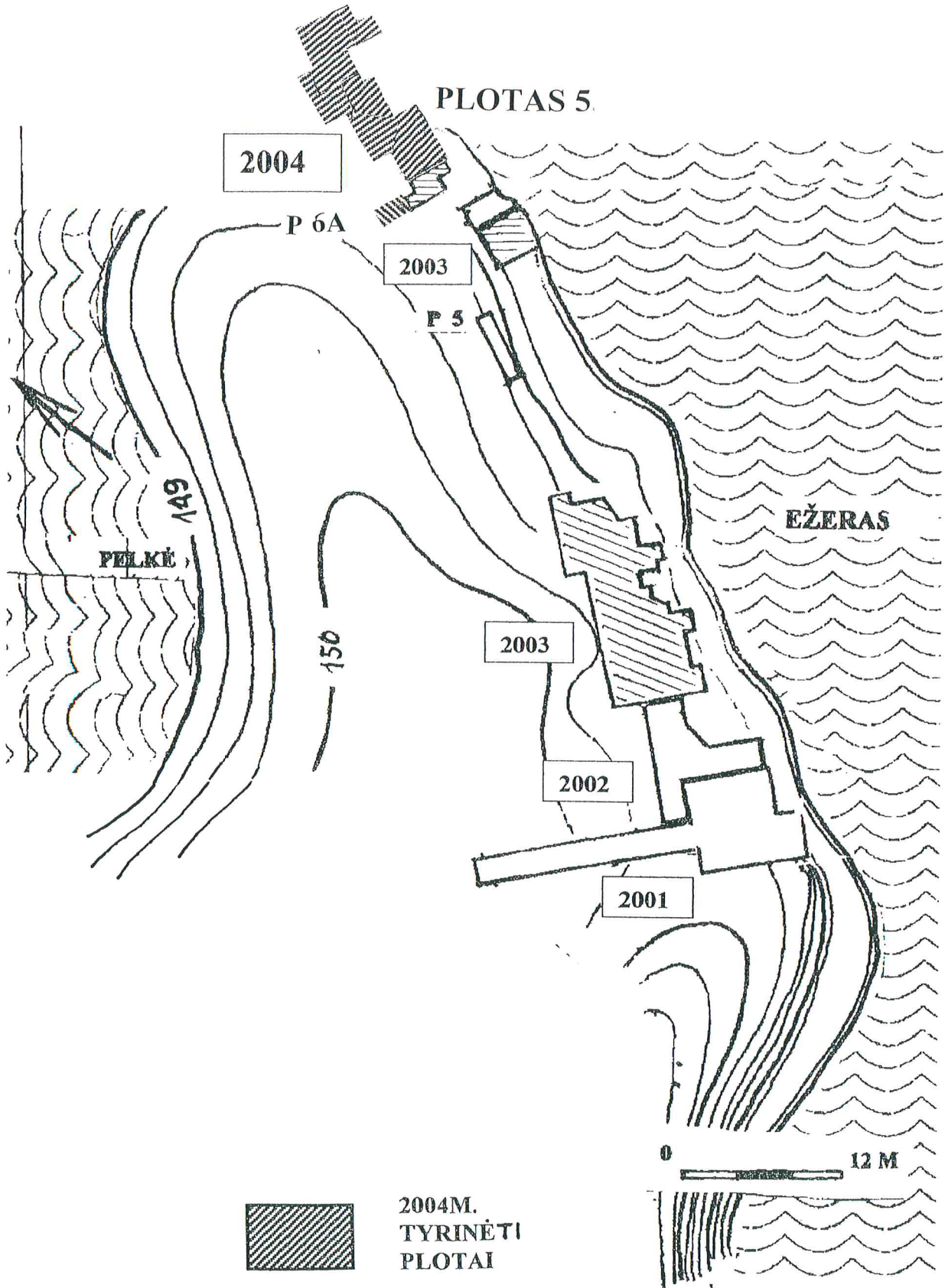
2004 M. PLOTAS 5

Nr. 1 (2004)

SUTARTINIAI ŽENKLAI

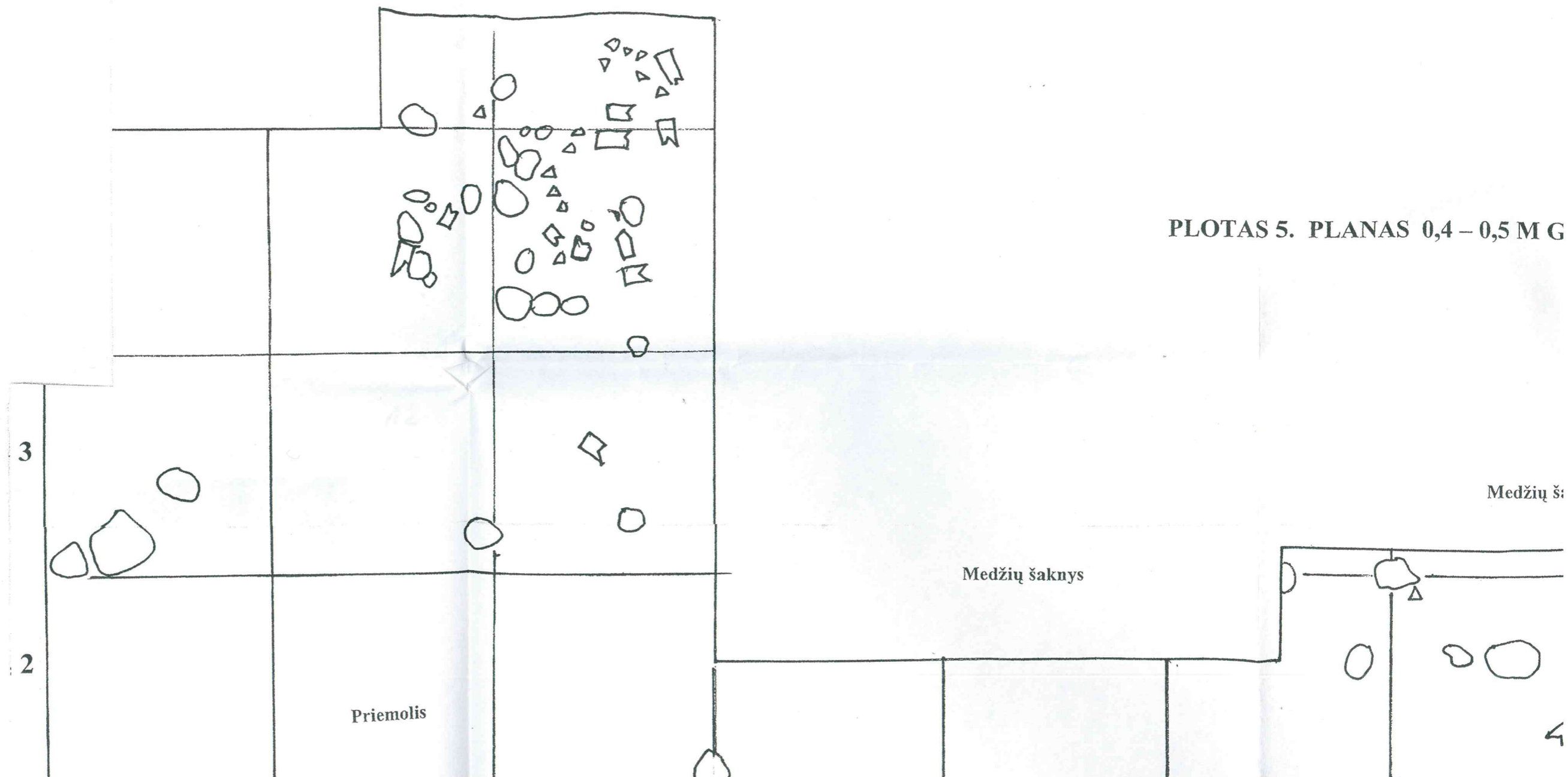
	Juoda žemė
	Ruda žemė
	Tamsiai pilka žemė
	Pilka žemė
	Šviesiai pilka žemė
	Paviršiniai, permaišyti, supiltiniai sluoksniai
	Rusvas priemolis
	Priesmėlis
	Smulkus smėlis
	Stambus smėlis
	Smulkus žvyras
	Stambus žvyras
	Gargždas
	Durpės
	Dumblas
	Velėna

ARCHEOLOGINIAI ŽVALGOMIEJI TYRIMAI PLATELIŲ PILIAVIETĖJE PILIES SALOJE 2004 M.	
Situacijos planas	Brėž. 1
KLAIPĖDOS UNIVERSITETO BALTIJOS REGIONO ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS INSTITUTAS	

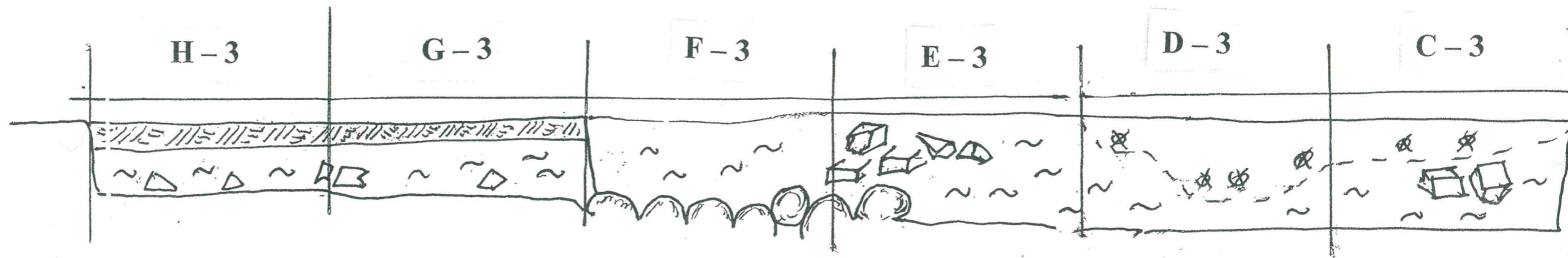

Ežero kranto šlaitas

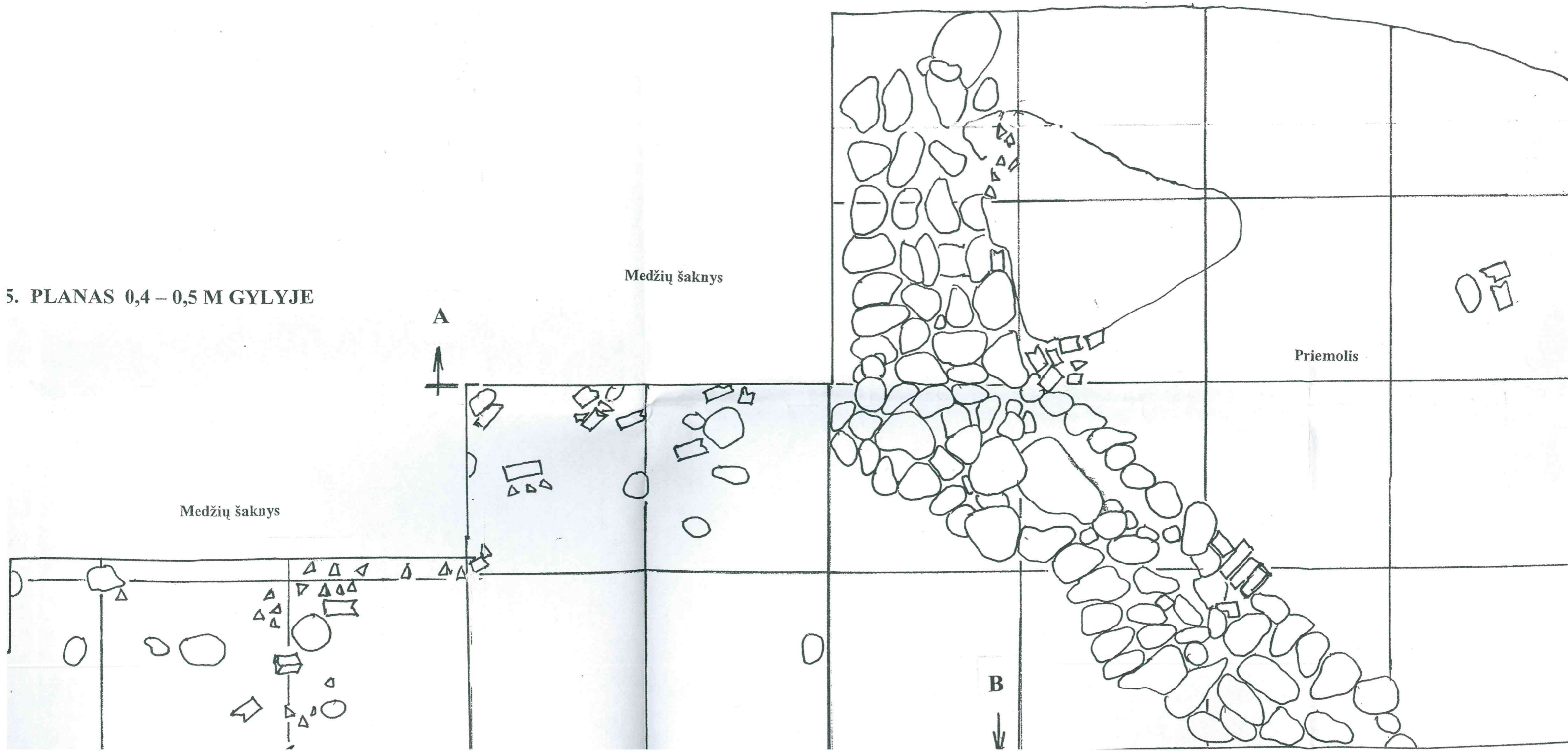

Pjūvis A-A

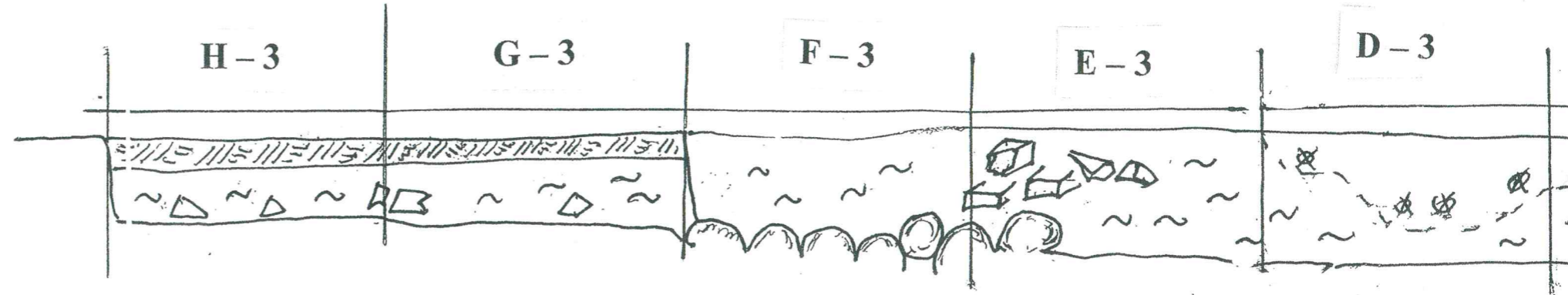

Ežero kranto šlaitas

5. PLANAS 0,4 – 0,5 M GYLYJE

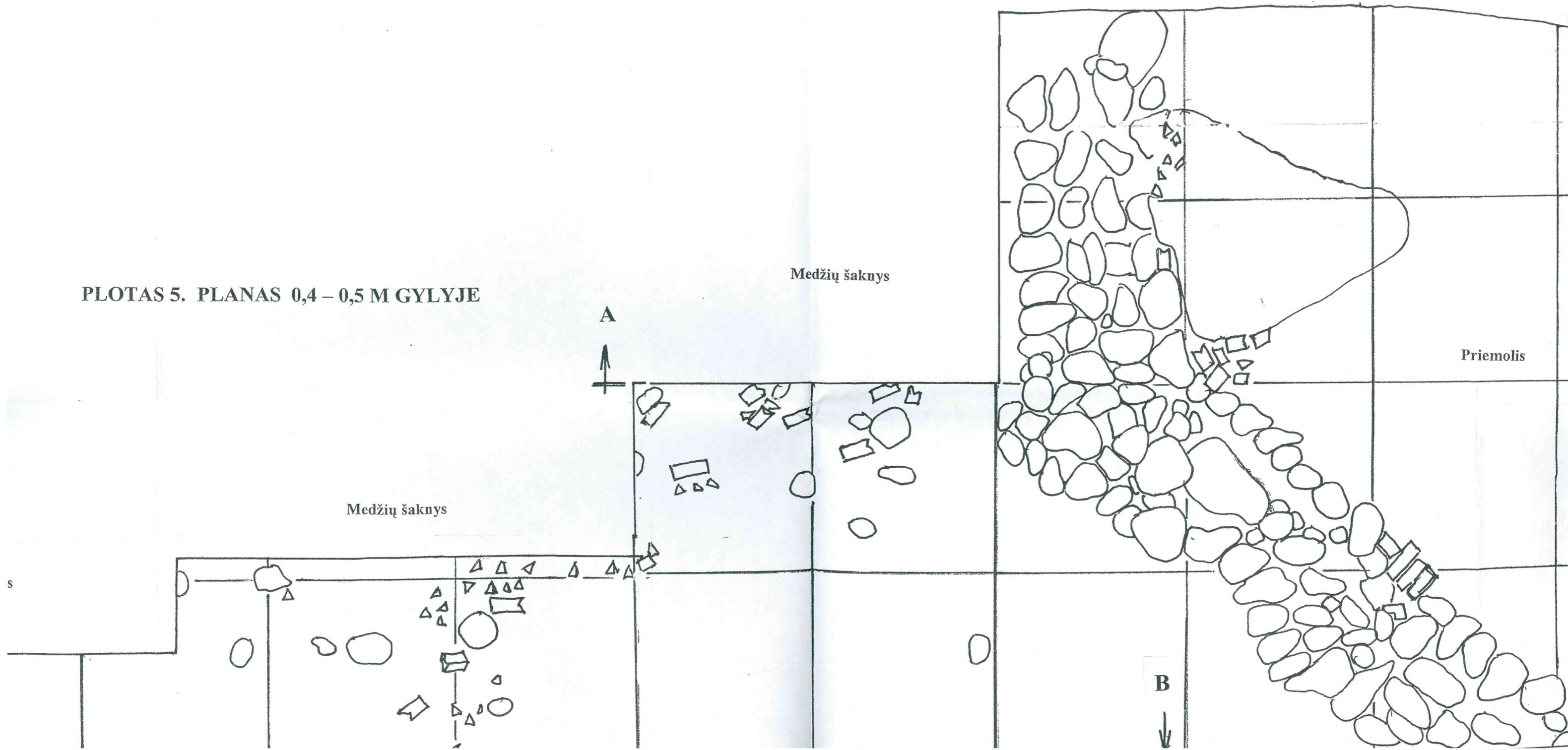

Pjūvis A-A

Ežero kranto šlaitas

PLOTAS 5. PLANAS 0,4 – 0,5 M GYLYJE

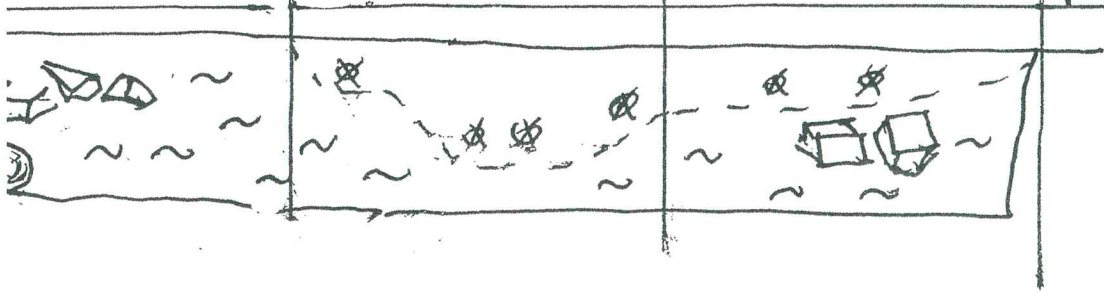

E-3

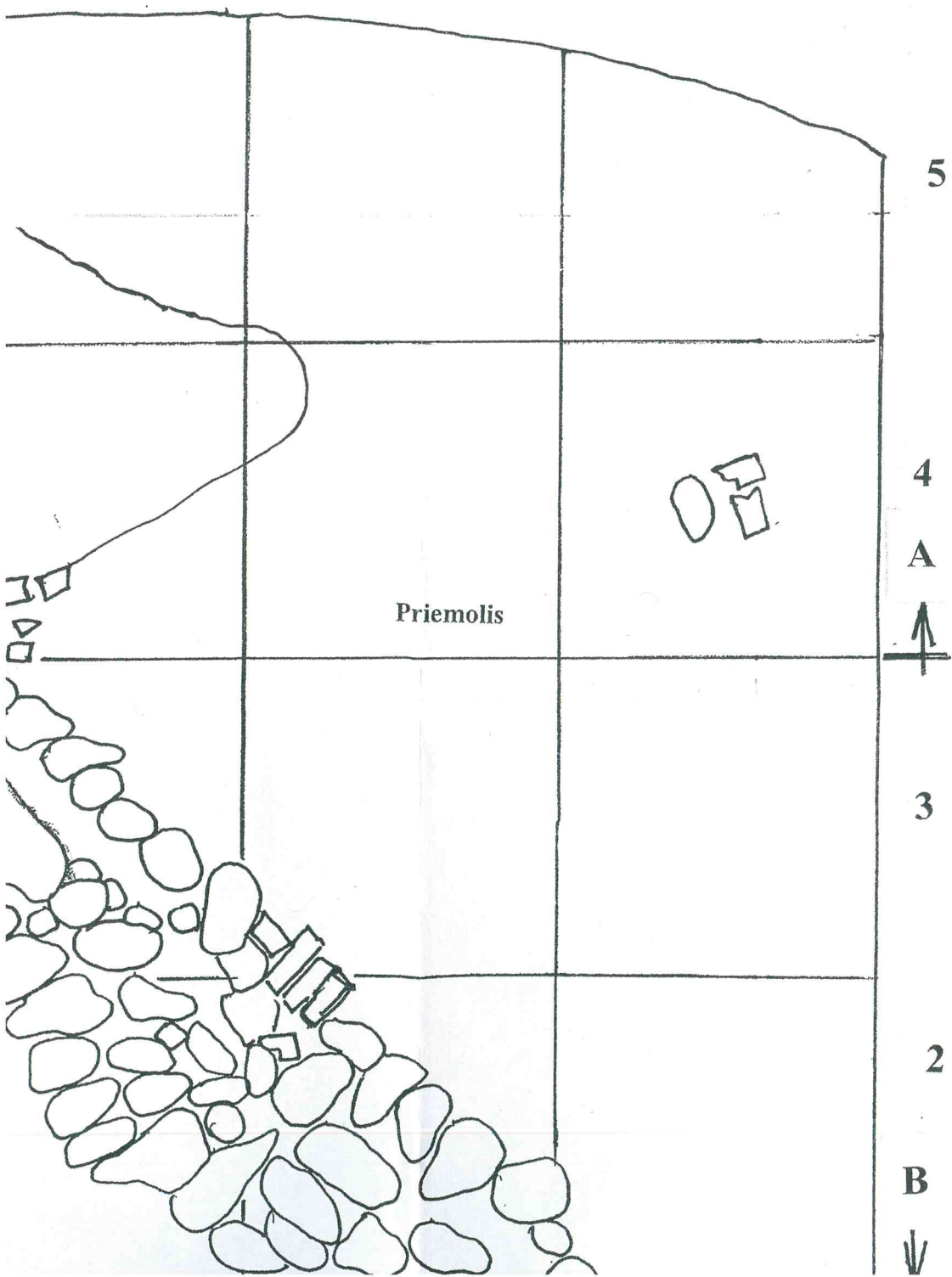
D-3

C-3

± 0,0

Ežero kranto šlaitas

Priemolis

07

5

4

A

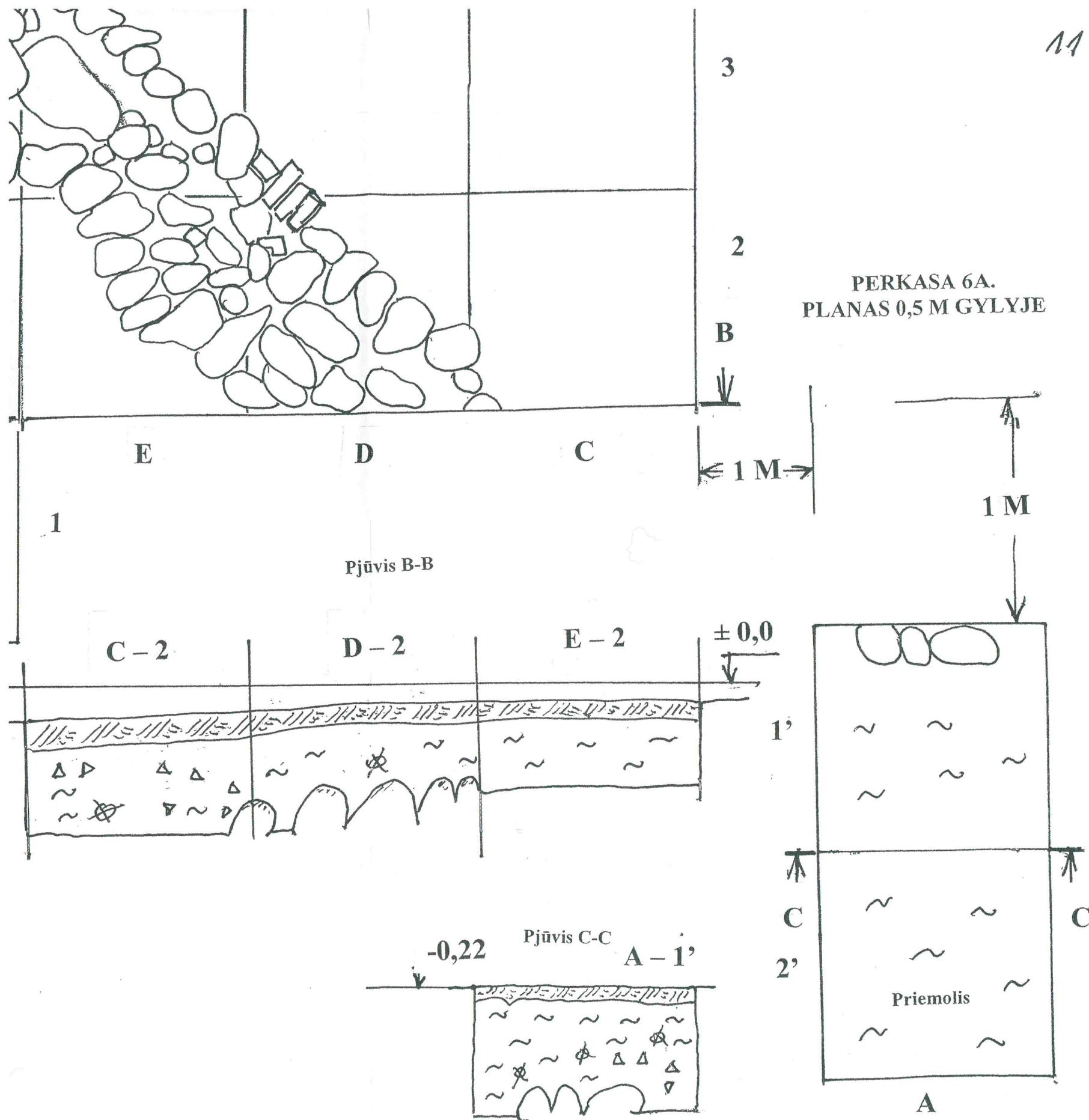
3

2

B

11

PERKASA 6A.
PLANAS 0,5 M GYLYJE

ARCHEOLOGINIAI ŽVALGOMIEJI TYRIMAI PLATELIŲ PILIAVIETĖJE PILIES SALOJE 2004 M.	
Ploto 5 ir perkasos 6A planai ir pjūviai	Brėž. 2
KLAIPĖDOS UNIVERSITETO BALTIJOS REGIONO ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS INSTITUTAS	M 1:20

1

2

3

4

5

6

7

8

PATVIRTINTA
Kultūros vertybių apsaugos departamento
direktorius 2001-09-03 įsakymu Nr. 318

Leidimas galioja iki 2004-11-30

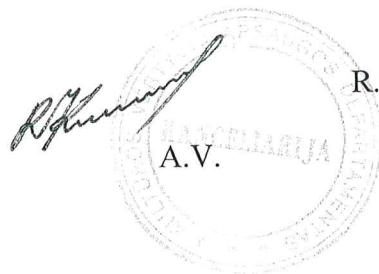
L E I D I M A S
vykdyti archeologinius tyrimus
(nekilnojamųjų kultūros vertybių paveldo apsaugos technologijų darbus)

2004-07-05 Nr.95
Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 23 str. šis leidimas išduotas **V.Žulkui** vykdyti Platelių piliavietės, vad. Pilies sala (A809P), Plungės raj., **archeologinius tyrinėjimus**, taip pat naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte.

Tyrimų projektas: Žvalgomųjų tyrimų 2004 m. Pilies saloje (A809P), Platelių ežere programa, 2004-06-28, Nr.95.

Vyr.valstybinis inspektorius

R.Kraujalis

**PLATELIŲ PILIAVIETĖS PLATELIŲ EŽERE (A 809 P)
ARCHEOLOGIJOS TYRIMŲ 2004 M.**

PROGRAMA

2001-2003 m. buvo žvalgyta Pilies sala Platelių ežere (Plungės raj.). Pilies salos rytinėje dalyje, žemiausioje vietoje, buvo atidengtos statinių liekanos. Atkastos liekanos rodo, jog tai būta apie 3x5 m dydžio statinių su akmeniniais pamatais, nesurištais skiediniu, su stulpų pėdsakais. Rytinėje, ežero pusėje dalis šių statinių jau yra nuplauta vandens.

Neaišku, kaip užsibaigė statinys šiaurinėje ir pietinėje, aukštesnėse dalyse. Dar nėra visai aiškus ir buvusio statinio pėdsakų išlikimas.

Kasinėjimų metu rastos kelios menkos lipdytos šukės ir XIV –XV (XVI) a. būdingos keramikos aptiktų statinių tiksliau datuoti vis dar neleidžia.

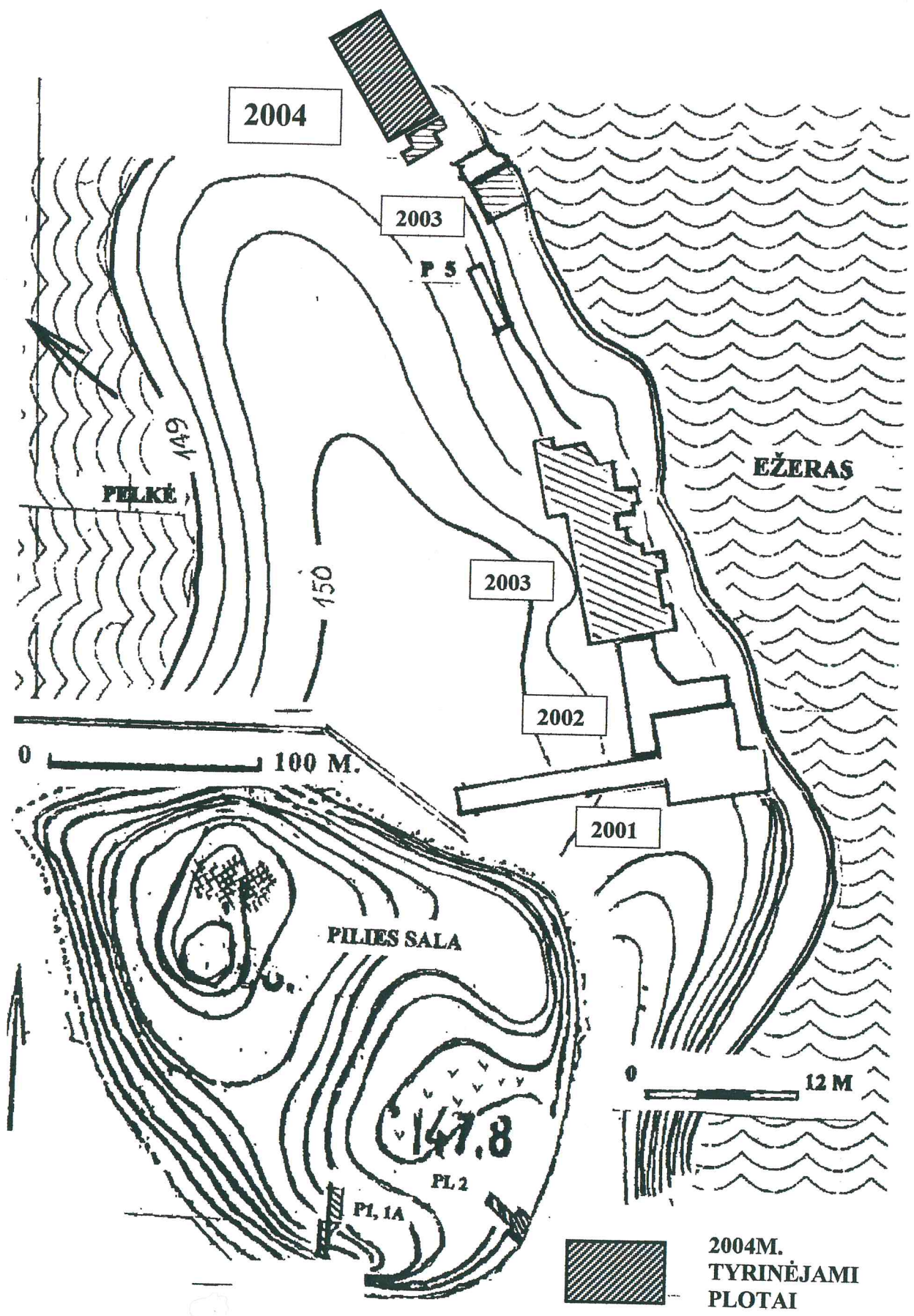
2004 tyrimų tikslai būtų:

1. statinio konstrukcijų šiauriniame krašte išaiškinimas;
2. paminklo chronologijos patikslinimas;
3. buvusio statinio liekanų stovio įvertinimas – kiek jo dar likę sausumoje.

Priedas: Planas su planuojamų 2004 m. kasinėti vietų nurodymu.

Prof. V. Žulkus.

2004 m. birželis 29 d.

PLATELIAI, PLUNGĖS RAJ. PILIAVIETĖS PILIES SALOJE (A 809 P)
 TYRIMŲ PROGRAMA 2004 M.